

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності

СИЛАБУС

Вибіркового освітнього компонента
АТРИБУЦІЯ ТА ЕКСПЕРТИЗА ТВОРІВ МИСТЕЦТВА

підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти

галузі знань 02 Культура і мистецтво

спеціальності 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство

освітньо-професійної програми Музеєзнавство, пам'яткознавство,
культурний туризм

Силабус вибіркового освітнього компонента «АТРИБУЦІЯ ТА ЕКСПЕРТИЗА ТВОРІВ МИСТЕЦТВА» підготовки магістрів галузі знань 02 Культура і мистецтво, спеціальності 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство, за освітньо-професійною програмою Музеєзнавство, пам'яткознавство, культурний туризм.

Розробник : Дмитренко Алла Адамівна, доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності, кандидат історичних наук, доцент.

Силабус освітнього компонента затверджений на засіданні кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності
протокол № 1 від 28.08.2023 р.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: (Чибирак С. В.)

Завідувач кафедри:

(Гаврилюк С. В.)

I. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань 02 Культура і мистецтво	Нормативний
Кількість годин / кредитів 120/4	Спеціальність 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство	Рік навчання: 2-й
		Семестр: 3-й
		Лекції: 10 год.
		Практичні (семінарські): 14 год.
	Освітньо-професійна програма «Музеєзнавство, пам'яткознавство, культурний туризм»	Самостійна робота: 88 год.
ІНДЗ : немає	Освітній ступінь магістр	Консультації: 8 год.
		Форма контролю: ЗАЛК
Мова навчання: українська		Навчальний план 2023 р.

II. Інформація про викладача

ППІ: Дмитренко Алла Адамівна.

Науковий ступінь: кандидат історичних наук.

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності.

Контактна інформація: e-mail: dmytrenko.a@gmail.com

Дні занять: див. електронний розклад <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу. Освітній компонент «Атрибуція та експертиза творів мистецтва» належить до переліку вибіркових дисциплін і спрямований на вивчення особливостей атрибуції та експертизи творів мистецтва; суть ідентифікації, атрибуції та експертизи; виокремлення основних атрибутивних ознак творів образотворчого і декоративно-вжиткового мистецтва; вивчення сучасних методик експертизи; мистецтвознавчих та технологічних методів атрибуції та експертизи живопису, скульптури та ін. творів мистецтва. Звертається увага на оволодіння основними методиками експертизи культурних цінностей, складання наукових уніфікованих паспортів та написання експертних висновків на предмети. Об'єктом вивчення освітнього компонента є твори мистецтва. Предметом вивчення – методи наукового визначення та опису творів мистецтва, що дозволяють, на основі комплексного міждисциплінарного підходу, встановити їх автентичність і цінність.

2. Пререквізити та постреквізити освітнього компонента.

Пререквізити. Вивчення освітнього компоненту базується на засвоєнні попередніх ОК – «Новітні практики у музейній діяльності», «Музейні та пам'яткоохоронні стратегії у ХХІ ст.», «Музеєфікація історико-культурної і природної спадщини».

Постреквізити. Знання, уміння і навички, що здобуваються після закінчення вивчення даного освітнього компонента, будуть потрібні при проходженні виробничої практики за освітньо-професійною програмою, виробничої практики із написанням кваліфікаційної роботи, та написання кваліфікаційної роботи.

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Мета освітнього компонента: оволодіння здобувачами основними методами атрибуції творів мистецтва та методиками їх експертизи; отримання теоретично-методологічної системи знань і засвоєння практичних навичок, пов'язаних з роботою по атрибуції та експертизі творів живопису, іконопису, графіки, скульптури та декоративно-ужиткового мистецтва; оволодіння навиками самостійного проведення атрибуції та експертної оцінки творів мистецтва.

Основними завданнями вивчення ОК є: формування у здобувачів вищої освіти системних знань про: основні етапи становлення атрибуції і експертизи творів мистецтва та з'ясування сучасних підходів до атрибуції та експертизи; опрацювання нормативно-методичних документів, які регулюють практичну роботу з атрибуції та експертизи творів мистецтва; основні методики експертизи; мистецтвознавчі та технологічні методи атрибуції та експертизи творів мистецтва; основні поняття освітнього компонента («живопис», «твори живопису» «оригінал», «копія», «аналог», «фальсифікат», «підробка», «імітація», «репродукція» та ін.); особливості підготовки експертного висновку на різні твори мистецтва.

4. Результати навчання (компетентності).

Вивчення освітнього компонента дозволить здобувачам вищої освіти набути наступні компетентності:

Загальні компетентності (ЗК): ЗК 1. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК 3. Здатність працювати з урахуванням вітчизняного і міжнародного контексту.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК): СК 2. Здатність здійснювати музеєфікацію об'єктів історико-культурної і природної спадщини. СК 3. Здатність провадити інноваційну діяльність в музейній справі, пам'яткоохоронній діяльності. СК 4. Здійснення науково-дослідної, науково-педагогічної, управлінської діяльності. СК 5. Здатність розвивати соціальне усвідомлення ролі культурної спадщини.

Програмні результати навчання (ПР): ПР 1. Розуміти проблеми збереження, інтерпретації та використання історико-культурної спадщини, оцінювати та аналізувати поточний стан і ключові тенденції розвитку музейної та пам'яткоохоронної галузі у цілому. ПР 7. Знати та застосовувати сучасні технології інтерпретації та актуалізації історико-культурної та природної спадщини. ПР 11. Застосовувати набуті знання для проведення науково-дослідної роботи у професійній діяльності.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекцій	Прак т/ Семі н	Сам. Роб.	Конс.	Форма контролю / бали
Змістовий модуль 1. <u>Атрибуція та експертиза у музейній справі та системі мистецького ринку</u>						
Тема 1. Суть атрибуції, ідентифікації та експертизи творів мистецтва	11	2	2	6	1	УО, ДС, Б/12
Тема 2. Сучасні методи атрибуції, експертизи та експресаналізу творів мистецтва. Підробки у мистецтві.	11	2	2	6	1	УО, ДС, Б/12
Тема 3. Сучасні методики експертної оцінки творів мистецтва	12	2	2	6	2	УО, ДС, ІНДЗ, Б/12

Разом за змістовим модулем 1	34	6	6	18	4	36 балів
Змістовий модуль 2. Особливості проведення атрибуції та експерти різних творів мистецтва						
Тема 4. Атрибуція та експертиза творів образотворчого мистецтва	42	2	4	34	2	УО, П, ЕВ /12
Тема 5. Атрибуція та експертиза творів декоративно-ужиткового мистецтва	44	2	4	36	2	УО, П, ЕВ/12
Разом за змістовим модулем 2	86	4	8	70	4	24 бали
Відвідування і робота на лекційних та практичних заняттях						20 балів
Виконання завдань самостійної роботи						20 балів
Усього годин / Балів	120	10	14	88	8	100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Б – бесіда, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору, УО – усне опитування, П – заповнення паспортів на твори мистецтва, ЕВ – заповнення експертного висновку на твори мистецтва тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота здобувачів вищої освіти виконується за завданням і при методичному керівництві викладача, але без його безпосередньої участі. Вона включає як повністю самостійне засвоєння окремих питань із пропонуваного тем, так й опрацювання тем, які розглядаються під час аудиторної роботи. У ході самостійної роботи здобувачі вищої освіти опрацьовують та конспектують навчальну, наукову і довідкову літературу, виконують завдання, спрямовані на закріплення знань і формування умінь та навичок, готуються до поточного і модульного контролю з ОК.

№ теми	Види, зміст самостійної роботи
1	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювати питання: Нормативно-правова база атрибуції та експертизи культурних цінностей в Україні.
2	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювати питання: Використання сучасних технологічних досягнень в атрибуції та експертизи творів мистецтва.
3	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювати питання: Визначення соціокультурної цінності творів мистецтва за методикою Державного гемологічного центру України.
4	Опрацювання лекційного матеріалу. Опрацювати завдання: заповнити паспорт та зробити експертний висновок на твір образотворчого мистецтва.
5	Опрацювання лекційного матеріалу. Опрацювати завдання: заповнити паспорти та зробити експертний висновок на твори декоративно-ужиткового мистецтва.

IV. Політика оцінювання

При вивченні освітнього компонента «Атрибуція та експертиза творів мистецтва» застосовується поточний семестровий контроль. Також, передбачено обов’язковий контроль засвоєння навчального матеріалу дисципліни, віднесеного на самостійну роботу. Поточний контроль (засвоєння окремих тем) проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях і семінарських заняттях, у формі виступів здобувачів вищої освіти з доповідями та під час дискусій при обговоренні навчальних питань на семінарських заняттях, а також виконання завдань на практичних заняттях другого змістового модуля,

підготовки ІРС.

При вивченні освітнього компонента необхідно спиратися на конспект лекцій та рекомендовану навчальну, наукову і довідкову літературу. Вітається використання інших джерел з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії з проблем навчальної дисципліни.

Відвідування занять є обов'язковим. У разі підписання здобувачем вищої освіти індивідуального плану обов'язковим є відвідування лише семінарських занять. Високо оцінюється прагнення здобувачів вищої освіти: регулярно відвідувати заняття; планомірно та систематично засвоювати навчальний матеріал; активно працювати на лекційних і семінарських заняттях, брати участь в обговоренні дискусійних питань; повною мірою долучатися до активних форм навчання; відпрацьовувати пропущені семінарські заняття. З поважних причин (наприклад, хвороба, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі.

Недопустимими є: пропуски з неповажних причин та запізнення на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (окрім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача); списування та плагіат.

Здобувачі вищої освіти мають дотримуватися академічної доброчесності: самостійно виконувати усі навчальні завдання, завдання підсумкового контролю. У разі використання ідей, тверджень, відомостей при виконанні усіх завдань, передбачених силабусом, необхідно у формі посилань вказувати на джерела інформації. Дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права. Дотримуватись положень «Кодексу академічної доброчесності ВНУ імені Лесі Українки».

Результати навчання, здобуті здобувачем освіти шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються у ВНУ імені Лесі Українки шляхом валідації. Порядок та процедура визнання регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки». Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті (професійні курси/тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, професійні стажування та ін.), які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, тощо, які передбачені силабусом навчальної дисципліни. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або під час вивчення ОК (але не пізніше початку останнього місяця навчання, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання).

Окремі теми, змістовий модуль чи курс можуть бути перезараховані здобувачу вищої освіти відповідно до «Положення про підготовку здобувачів освіти у ВНУ імені Лесі Українки з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти». Оцінювання здобувачів представниками підприємства, яке зафіксоване у дуальному робочому навчальному плані, враховується у кінці семестру вивчення ОК, програмні результати вивчення якого частково або повністю внесені до дуального робочого навчального плану.

Загалом оцінювання здобувачів здійснюється відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти ВНУ імені Лесі Українки». Максимальну кількість балів (100) можна набрати упродовж семестру за результатами виконання усіх видів робіт, які передбачені силабусом.

Загалом оцінювання здобувачів здійснюється відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти ВНУ імені Лесі Українки». Максимальну кількість балів (100) можна набрати упродовж семестру за результатами виконання усіх видів робіт, які передбачені силабусом.

Розподіл балів, які можна набрати упродовж семестру:

1. Поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 60 балів).
2. Виконання завдань самостійної роботи, яке зараховується у поточний контроль

(максимум 20 балів).

3. Відвідування та активна робота на лекційних і семінарських заняттях (максимум 20 балів).

V. Підсумковий контроль

Семестровий залік виставляється здобувачам освіти на підставі результатів виконання усіх видів запланованої навчальної роботи упродовж семестру за 100-бальною шкалою. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості – 100. Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу.

V. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни проводиться в усній формі у вигляді семестрового екзамену. Підсумкова семестрова оцінка з освітнього компонента виставляється без складання іспиту за результатами поточного і модульного контролю у випадку, якщо здобувач освіти успішно виконав усі завдання, передбачені силабусом, і набрав при цьому не менше як 75 балів та погоджується з оцінкою. Така оцінка виставляється в день проведення екзамену в присутності здобувача освіти.

Іспит складається, якщо здобувач освіти: 1) за результатами поточного і модульного контролю набрав менше 75 балів; 2) бажає підвищити рейтинг. У цьому випадку бали, набрані здобувачем за результатами модульних контрольних робіт, анулюються; екзаменаційна оцінка визначається в балах за результатами відповіді на 3-и теоретичні екзаменаційні питання, внесені до білету, за шкалою від 0 до 60 балів.

Підсумкова семестрова оцінка у випадку складання іспиту визначається як сума поточної семестрової та екзаменаційної оцінок у балах (максимально – 100 балів). Зазначена оцінка заноситься до екзаменаційної відомості та індивідуального навчального плану (залікової книжки) студента.

Повторне складання екзамену допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу,

Перелік питань до заліку:

1. Загальна класифікація творів мистецтва.
2. Поняття образотворчого мистецтва.
3. Класифікація видів образотворчого мистецтва.
4. Поняття декоративно-вжиткового мистецтва.
5. Класифікація видів декоративно-вжиткового мистецтва.
6. Особливості атрибуції творів мистецтва.
7. Проблеми ідентифікації творів мистецтва.
8. Оригінали творів мистецтва.
9. Визначення понять реставрований оригінал, частина оригіналу.
10. Копії і підробки творів мистецтва.
11. Відмінності копій і підробок. Приклади підробок творів мистецтва в Україні і за кордоном.
12. Історія фальсифікування творів мистецтва.

13. Дублетні твори. Імітації творів мистецтва.
14. Визначення понять копія, точна копія, фальшива копія, відтворена сучасна копія, компенсаційна копія-модель.
15. Визначення понять аналог, повторення.
16. Визначення поняття репліка (реплікація).
17. Визначення понять фальсифікат», імітація.
18. Визначення понять артефакт, антикваріат.
19. Визначення понять предмет старовини, предмет мистецтва.
20. Визначення понять дуже рідкісний предмет, раритет.
21. Визначення понять реліквія, унікум, фантом.
22. Стилiстичний аналіз творів мистецтва.
23. Композиційний аналіз творів мистецтва
24. Використання історичних джерел при атрибуції творів мистецтва.
25. Тестування творів мистецтва ультрафіолетовим (УФ) випромінюванням (приклад).
26. Тестування інфрачервоним (ІЧ) випромінюванням (приклад).
27. Рентгенографія творів мистецтва (приклад).
28. Основні атрибутивні ознаки творів живопису.
29. Основні атрибутивні ознаки ікон.
30. Основні атрибутивні ознаки графічних творів
31. Основні атрибутивні ознаки творів скульптури.
32. Основні атрибутивні ознаки художніх виробів із тканин.
33. Основні атрибутивні ознаки одягу.
34. Основні атрибутивні ознаки художніх виробів із дерева.
35. Основні атрибутивні ознаки художніх виробів із металу.
36. Основні атрибутивні ознаки художніх виробів з каменю.
37. Основні атрибутивні ознаки художніх кераміки.
38. Основні атрибутивні ознаки художніх виробів із скла.
39. Особливості заповнення уніфікованих паспортів на твори мистецтва.
40. Експертний висновок на твори мистецтва.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 – 81	
67 – 74	
60 – 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Бігаєв В. А., Шульгіна В. Д., Шман С. Ю. Методичні засади експертного дослідження культурних цінностей : Навч.-метод. посібн. Київ : НАКККіМ, 2010. 128 с.
2. Інструкція про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України / Міністерство культури і мистецтв України. Офіц. вид. Київ, 2000. 23 с.
3. Калашникова О. Л. Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей : підручник. Київ : Знання, 2006.
4. Карпов В. В., Денисюк Ж. З. Формування мистецьких колекцій: визначення оціночної вартості музейних предметів : навч. посіб. Київ : НАКККіМ, 2020. 112 с. URL : <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/45299> .
5. Койнаш Т. П. Основи експертизи культурних цінностей : Курс лекцій для студентів факультету маркетингу, торгівлі та митної справи всіх форм навчання. Донецьк [Б. в.],

2006. URL :
http://vk.com/doc44728164_80659027?hash=599df879640fbd466c&dl=28aabb49a7217e1962.
6. Наказ МК України «Про затвердження Методичних рекомендацій з проведення державної експертизи культурних цінностей», 15.11.2019. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0877734-19#Text>.
 7. Наказ МК України «Про затвердження Переліку державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних цінностей», 24.04.2017. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0529-17#Text>.
 8. Платонов Б. Основи оціночної діяльності. Підручник. Київ : НАКККіМ, 2013. 227 с. : іл.. URL :
http://www.afo.com.ua/doc/Boris_Platonov_Fundamentals_of_evaluation_activity.pdf.
 9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення», 26.08.2003. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0877734-19#Text>.
 10. Про затвердження Методики грошової оцінки пам'яток. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2002 р.. URL :
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1447-2002-%D0%BFhttp://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1805-14/ed20020220>.
 11. Український мистецтвознавчий дискурс : колективна монографія / За заг. ред. д.і.н. В. В. Карпова. Рига: Izdevniecība «Baltija Publishing», 2020. 370 с.
 12. Ходченко І. Л. Теоретичні аспекти судової мистецтвознавчої експертизи. *Криміналістика і судова експертиза*. 2017. Вип. 62. С. 460–465. URL:
<chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfefindmkaj/https://digest.kndise.gov.ua/wp-content/uploads/2019/03/a2fc25cb69-460-465.pdf>.
 13. Analiza formalna dzieła sztuki krok po kroku. URL :
<https://matura-z-historii-sztuki.pl/analiza-dzieła-sztuki-krok-po-kroku/>.
 14. Badanie autentyczności dzieł sztuki/ URL :
<https://www.rp.pl/ekonomia/art5694731-badanie-autentycznosci-dziel-sztuki>.
 15. Skrzeczanowski Wojciech. Badania dzieł sztuki prowadzone w IOE wat za pomocą spektroskopii emisji jonej qzbudzonej laserem. URL :
<chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfefindmkaj/http://yadda.icm.edu.pl/baztech/element/bwmeta1.element.baztech-article-BPS2-0047-0071/c/17.pdf>.

Интернет-ресурси

1. Arsani. Український аукціон творів мистецтва. URL :
<https://www.arsani.art/>.
2. Art-times. Практикум. URL :
http://os.colta.ru/art_times/projects/200.
3. Art-Ukraine. URL :
<https://artukraine.com.ua/>
4. Art-хроника. URL :
<http://artchronika.ru/category/artmarket/>.
5. Christie's. URL :
<https://www.christies.com/>.
6. URL :
<http://www.gosniir.ru/library/articles/conservation/expert.aspx>.
7. Лабораторія ТОВ «Ін Консалтинг». URL :
<https://inconsulting.com.ua/uk>.
8. Crafta: колекціонування, антикваріат. URL :
<https://crafta.ua/uk/collecting/>.
9. VIOLITY: сайт для колекціонерів. URL :
<https://violity.com/ua?user-region=1>.
10. UNG.UA. URL :
<https://unc.ua/uk/>.
11. New Auction. URL :
https://newauction.org/listing/offer/antikvariat_i_kolekcionuvannja-28652.
12. Arsani. URL :
<https://www.arsani.art/>.